

เมื่อข้าพเจ้าสอบตก

สายพิณ ศุภกรมงคล

104

ตั้งแต่เรียนหนังสือมา แม้ไม่ใช่คนเรียนเก่ง ไม่ขยันเหลือหลาย แต่ข้าพเจ้าก็สามารถเอาตัวรอดเสมอมา จนเมื่ออายุสามสิบกว่า จึงสอบตก ครั้งแรก ครั้งเดียวคือตอนที่เรียนปริญญาโทที่คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์นี้แหละ

สอบตกครั้งนั้น ไม่ใช่ได้เกรด F อย่างตอนเรียนปริญญาตรี หรือได้เกรด 0 อย่างตอนเรียนชั้นมัธยมศึกษา แต่ได้เกรดต่ำกว่า B เพราะเป็นการสอบตกในระดับหลังปริญญาตรี ข้าพเจ้าจำไม่ได้ว่าได้ C หรือ C+ แต่ไม่ตัวใดก็ตัวหนึ่งนี้แหละ

วิชาที่เรียนเป็นวิชาสัมมนาที่มีนักศึกษาคนเดียวคือข้าพเจ้า อาจารย์เลือกหนังสือซึ่งเป็นที่พูดถึงกันในขณะนั้นและเราอยากอ่านมาอ่านด้วยกันสองเล่ม คือ *Culture and Truth* ของ Renato Rosaldo กับ *In the Realm of the Diamond Queen* ของ Anna Tsing เราเรียนกันที่ห้องพักอาจารย์ ชั้น 5 ตึกสังคมสงเคราะห์ ข้าพเจ้าถูกฝึกให้อ่านแบบไม่ผลิผลาม เพราะอาจารย์อ่านหนังสือละเอียด บรรทัดต่อบรรทัด ย่อหน้าต่อย่อหน้า เวลาเรียนในตารางสอนสัปดาห์ละสามชั่วโมง แต่เรียนจริงมากกว่าสาม บางครั้งเรียนทั้งเช้าและบ่าย ใช้เวลาขนาดนี้ หมดเทอม เราก็ยังอ่านหนังสือสองเล่มไม่จบสนิท หน้าของข้าพเจ้าคืออ่านให้จบเอง เขียนบทความสองชิ้นจากหนังสือสองเล่ม

“...อาจารย์ทั้งหลายมักบอกว่าเขียนให้เสร็จ ส่งให้ทันกำหนด อย่าคิดว่าจะเขียนมาสเตอร์พีช เพราะดุขมกัณฑ์หลายคนที่เรา ก็อาจรู้จัก เขียนงานจนบัดนี้ก็ยังไม่ได้ มาสเตอร์พีชสักชิ้นก็มีไม่น้อย...”

105

ข้าพเจ้ากลับมาเรียนต่อขณะทำงานแล้ว จึงเรียนไปด้วยทำงานไปด้วย ซึ่งตามปกติก็ไม่มีปัญหาอะไร แต่ในช่วงนั้น ข้าพเจ้าแปลหนังสือที่มีกำหนดเวลาตายตัวเพราะจะมีงานเปิดตัวหนังสือฉบับแปลที่ผู้เขียนก็จะเดินทางมาร่วมงานด้วย ทำให้ข้าพเจ้าทำงานแปลอย่างมีวินัย คืออ่านไว้ก่อนนอน ตื่นมาก็นั่งแปลก่อนไปทำงาน จนเสร็จทันเวลา ขณะเดียวกันก็ค่อยๆ ทำรายงานสองชิ้นที่ขอเลื่อนเวลาส่งไปเรื่อยๆ เมื่อถึงเวลาที่อาจารย์รอไม่ได้แล้วเพราะต้องส่งเกรด รายงานที่แม่ตั้งใจทำก็ไม่เสร็จสมบูรณ์สักชิ้น เป็นได้อย่างมากแค่วันที่การอ่านที่ไม่เป็นระบบระเบียบ ไม่มีหัวไม่มีหาง จึงสอบตกไปตามระเบียบ

สมัยนั้น การส่งเกรดยังไม่เร่งรีบ มีกำหนดตายตัวเท่าปัจจุบัน นักศึกษาปริญญาโทรุ่นข้าพเจ้าจำนวนหนึ่งจึงมีนิสัยไม่ดีเรื่องส่งรายงานช้า (กล่าวซ้ำอีกครั้งว่าไม่ใช่นักศึกษาทุกคนเป็นเช่นนี้ ที่ส่งงานตรงเวลาก็มี อย่างข้าพเจ้ากับพวกที่ชอบส่งงานช้าก็มี) อาจารย์ทวงรายงาน เราก็ขอผลัด จนเปิดเทอมใหม่แล้วยังไม่ส่งรายงานของเทอมก่อนก็บอຍ สร้างความหนักใจแก่อาจารย์ผู้สอนวิชานั้นๆ และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องแทบทุกเทอมก็ว่าได้ (ในเรื่องนี้ ดูเหมือนคณะจะปฏิบัตินโยบาย “นักศึกษาเป็นศูนย์กลาง” มาเนิ่นนาน ก่อนการปฏิรูปการศึกษาเสียอีก)

คิดย้อนกลับไป ทำไมพวกเรา/ข้าพเจ้าจึงมักส่งรายงานช้า ส่วนหนึ่งน่าจะเพราะวิชาส่วนใหญ่เรียกร้องการอ่านบทความและตำราเพื่อมาสัมมนาในห้องเรียน และให้นักศึกษาเขียนรายงานส่งชิ้นใหญ่ตอนปลายเทอม ระหว่างเรียน เราจึงสนใจแต่จะอ่าน สัปดาห์หนึ่งอ่านเยอะ ลงเรียนสามสี่วิชาที่ยังมีเรื่องให้อ่านเยอะจนอ่านไม่ทันหนังสือบทความส่วนใหญ่เป็นภาษาอังกฤษ ถึงอ่านทัน ก็เชื่อว่าเข้าใจ เมื่อถึงปลายเทอม เราพักกันจนหายเหนื่อยแล้วจึงค่อยคิดว่าเขียนรายงานเรื่องอะไร ค่อยอ่าน

ค่อยค้น กว่าจะคิดออก กว่าจะรู้ว่าจะเขียนอย่างไรก็นาน ถ้ายิ่งฝันว่าจะเขียนรายงานให้ประหลาดมหัศจรรย์ อาจารย์อ่านแล้วเกิดความปลื้ม เวลาที่ยิ่งยืดยาว...นาน ยิ่งส่งรายงานช้าขึ้นไปอีก

ข้าพเจ้ารู้ว่า “สอบตก” เพราะเจ้าหน้าที่ถามว่าไปทำอะไรมา จึงได้เกรดต่ำกว่า B สำหรับนักศึกษาปริญญาโท ถือว่าต่ำกว่าเกณฑ์ วิชานี้ถือว่าสอบตก แต่ตกก็ไม่ใช่ เพราะเป็นวิชาเลือก และเพราะข้าพเจ้าเรียนวิชาเลือกเกินเกณฑ์ขั้นต่ำที่คณะกำหนดไว้

อาจเพราะสอบตก และอาจารย์ที่ให้ข้าพเจ้าสอบตกยังยินยอมเป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ข้าพเจ้าจึงเขียนวิทยานิพนธ์เสร็จอย่างไม่หุุดหวิด (นี่เป็นอีกเหตุการณ์ที่นักศึกษาคณะเรามากประสบ) มีเวลาไปเข้ากะ “เอาแรง” อ่านและช่วยขัดเกลาวิทยานิพนธ์ของเพื่อนร่วมชั้นปี (อีกหนึ่งธรรมเนียมปฏิบัติอย่างไม่เป็นทางการของคณะที่ยังคงหลงเหลือสืบทอดมาจนปัจจุบัน)

ต่อมา เมื่อไปศึกษาต่อต่างประเทศ นอกจากอ่านเยอะ ยังต้องเขียนเยอะไปพร้อม ๆ กัน (บางวิชาต้องเขียนงานส่งทุกสัปดาห์) ส่งตามเวลาที่กำหนดเท่านั้น ข้าพเจ้าก็พยายามทำงานได้ งานดีบ้างไม่ดีบ้าง ก็ต้องส่งไป บางวิชามหัศจรรย์กว่านั้น (ในสายตาของข้าพเจ้า) เพราะอาจารย์ให้ส่งรายงานก่อนสัปดาห์สุดท้ายของการเรียน กล่าวคือยังอ่านหนังสือกันไม่ครบทุกเล่ม ก็ต้องส่งรายงานแล้ว

ข้าพเจ้าจึงต้องเปลี่ยนวิถีทำการบ้านเสียใหม่ เรียนไป อ่านหนังสือเข้าใจหรือไม่เข้าใจก็ต้องคิดไปด้วยว่าสัปดาห์นี้จะเขียนอะไร รายงานวิชานี้จะทำเรื่องอะไร อ่านเจออะไร/คิดอะไรที่น่าจะได้ใช้/ใช้ได้ในรายงาน ก็ต้องเขียนเก็บไว้เลย มีอ้างอิงพร้อม เพื่อให้มีงานส่งตามกำหนด อาจารย์ทั้งหลายมักบอกว่าจะเขียนให้เสร็จ ส่งให้ทันกำหนด อย่าคิดว่าจะเขียนมาสเตอร์พีช เพราะคณาจารย์หลายคนที่เขาที่เราที่อาจารย์รู้จักเขียนงานจนบัดนี้ก็ยังไม่ได้มาสเตอร์พีชสักชิ้นก็มีไม่น้อย

หลังจากถูกฝึกในระบบการเรียนเช่นนี้หนึ่งปี เราก็ต้องสอบวัดความรู้ ทุกคนตั้งหน้าตั้งตาอ่านหนังสือกันต่อ อาจารย์ทุกคนที่สอนที่ออกข้อสอบ พูดเหมือนกันอีกว่าให้สอบให้ผ่าน อย่าสอบเพื่อให้ได้ที่หนึ่งของชั้น ตอบข้อสอบให้ครบ สอบให้ผ่านเท่านั้นพอ จำไว้นะ นักศึกษารุ่นเรา 10 คน สอบผ่านทุกคน (ถ้าจำไม่ผิดมี 2 คน ไม่ทำตามคำสอนของอาจารย์ เพราะพวกเธอได้คะแนนยอดเยี่ยม)

ภายหลัง ข้าพเจ้าถามอาจารย์ที่ปรึกษาว่าทำไมอาจารย์ต้องพูดซ้ำ ๆ เรื่องรายงานเรื่องการสอบ ว่าเขียนให้เสร็จ สอบให้ผ่านแค่นั้น อาจารย์ [ซึ่งสอนแถมค่าพวกเรามาให้อ่านหนังสืออย่างมีเมตตา อย่าอ่านเพื่อมุ่งจับผิดและจ้องวิพากษ์ (ด้วยจริตของนักศึกษาปริญญาเอกซึ่งมักมีอัตตาบวมเป่ง) ถ้ายืดเยื้อ แต่ให้อ่านอย่างถ่อมตัว เพราะตัวเองก็ยังไม่เคย/ไม่มีปัญญาเขียนหนังสือที่สำนักพิมพ์งานวิชาการพิมพ์ให้สักเล่ม] ตอบว่าเพราะเขาเห็นว่าเรามีแต่งงานที่เขียนเสร็จจึงจะสามารถปรับปรุงให้เป็นผลงานชิ้นเอกได้ในภายหลัง (ซึ่งไม่รู้ว่ามีเมื่อไร) และมีแต่สอบให้ผ่าน จึงจะมีโอกาสเขียนงานวิชาการที่อาจเป็นงานชิ้นเอกในอนาคต (?) ได้

ปัจจุบัน ในฐานะคนมีหน้าที่สอนหนังสือ ต้องอ่านงานและให้เกรดนักศึกษา ข้าพเจ้าจึงรู้ว่าวิธีคิดเรื่องการสอบตกของข้าพเจ้าในสมัยนั้นอาจ “ตรงตามตัวอักษร” ไปหน่อย ลองถามอดีตนักศึกษาปริญญาโทคนอื่น บางคนเคยได้ B- ก็ไม่เห็นเขาเดือดร้อน ถ้าเกรดไม่คาบถูกคาบดอก ก็ไม่ต้องทำอะไร หรือนักศึกษาปริญญาตรีที่เคยได้ D หรือ D+ วิชาใด ก็ไม่มีใครคิดว่าตนสอบตกวิชานั้น เพราะเกรดเฉลี่ยต่างหากที่สำคัญ เมื่อประกอบกับประสบการณ์สอบตกของตนเอง ที่ตกแล้วไม่เห็นตาย ยังโตได้ไม่เป็นไรไม่แคะ ข้าพเจ้าจึงไม่เข้าใจเมื่อได้ข่าวว่ามีมหาวิทยาลัยบางแห่งไม่ยอมให้นักศึกษาสอบตก คือได้เกรดต่ำกว่า C ในระดับปริญญาตรี และ B ในระดับปริญญาโท/เอก กระทั่งทำไม่หน่วยงานที่รับผิดชอบเรื่องการศึกษาก็เห็นว่าการสอบตกเป็นเรื่องไม่ดี